1. Безвушко Е.В., Костура В.Л. Надмірна маса тіла і ожиріння та здоров'я дітей / Е.В. Безвушко, В.Л. Костура // Вісник проблем біології і медицини. – 2015. – Вип. 2, Т. 1 (118). – С. 68-72.
2. Павлишин Г.А., Фурдела В.Б., Самсон О.Я. Ожиріння у хворих дитячого віку: лікувати чи спостерігати? / Г.А. Павлишин, В.Б. Фурдела, О.Я. Самсон, І.І. Андрікевич // Современная педиатрия. – 2013. – 2(50). – С. 20-25.
3. Скирда І.Ю., Петішко О.П., Гладун В.М., Ожиріння в дитячому віці. Статистична оцінка поширеності в Україні: регіональний аспект / І.Ю. Скирда, О.П. Петішко, В.М. Гладун, Н.Ю. Завгородня // Гастроентерологія. – 2016. – № 1 (59). – С. 8–14. – ISSN 2308-2097.
4. Циунчик Ю.Г. Клінічне значення психоемоційних факторів при ожирінні у дітей / Ю.Г. Циунчик // Современная педиатрия. – 2016. – 5(77). – С. 98-101. – ISSN 19925913.
5. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2016 рік / МОЗ України, ДУ «УІСД МОЗ України». – Київ, 2017. – 516 с.

УДК 502.211:582(282.247.324)

ОСЕРЕДКИ РІДКІСНИХ ВИДІВ СУДИННИХ РОСЛИН У ЗАПЛАВАХ МАЛИХ РІЧОК ПОНИЗЗЯ ДЕСНИ

Івусь Т. І., Карпенко Ю.О.

Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка
E-mail: tanya-ivus@ukr.net

Заплавна частина малих річок є важливим екотопом і компонентом для формування гідрофільного та прибережноводного рослинного покриву. Вона відзначається унікальністю природно-топографічних умов, видовим багатством та має багатофункціональне значення для річкових екосистем.

На сучасному етапі господарське освоєння заплав річок України загалом та регіону дослідження, враховуючи історичну

ретроспективу впливу на заплави, проходить стихійно, а про засади їх охорону, виходячи з басейнового принципу, зокрема й унікальних ландшафтних комплексів та водно-болотних угідь на практиці починає тільки формуватися та знаходиться в стадії початкової розробки.

Разом з тим законодавчо визначено, відповідно до статті 80 Водного Кодексу України [1], що з метою охорони водності малих річок забороняються різні види антропогенних впливів: змінювати рельєф басейну річки; руйнувати русла пересихаючих річок, струмки та водотоки; випрямляти русла річок та поглиблювати їх дно нижче природного рівня або перекривати їх без улаштування водостоків, перепусків чи акведуків; зменшувати природний рослинний покрив і лісистість басейну річки; розорювати заплавні землі та застосовувати на них засоби хімізації; проводити осушувальні меліоративні роботи на заболочених ділянках та урочищах у верхів'ях річок; надавати земельні ділянки у заплавах річок під будь-яке будівництво (крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних споруд), а також для садівництва та городництва; здійснювати інші роботи, що можуть негативно впливати чи впливають на водність річки і якість води в ній. Водокористувачі та землекористувачі, землі яких знаходяться в басейні річок, забезпечують здійснення комплексних заходів щодо збереження водності річок та охорони їх від забруднення і засмічення. Отже, заплави річок належать до території, де господарська діяльність людини повинна бути чітко регламентованою.

Заплави малих річок регіону дослідження є осередками місце зростання багатого видового різноманіття водних та прибережно-водних видів.

Згідно фізико-географічного районування територія дослідження належить до Любецько-Чернігівського та Дніпровсько-Нижньодеснянського району, області Чернігівського Полісся, зони мішаних (хвойно-широколистяних лісів) [4].

За геоботанічним районуванням територія належить до Остерського району соснових лісів, зеленомохових лісів, лишайникових лісів, евтрофних осокових боліт, справжніх лук та охоплює частину Олишівсько–Коропського району дубових лісів

ліщинових, справжніх лук, евтрофних боліт, Чернігівсько–Новгород-Сіверського (Східнополіського) округу дубово–соснових лісів, Поліської підпровінції, Східноєвропейської провінції Європейської широколистянолісової області.

Найбільше представників мають такі родини: *Cyperaceae, Poaceae, Juncaceae, Asteraceae, Potamogetonaceae* та *Lamiaceae.* У складі прибережно-водної рослинності в регіоні дослідження переважають типові водні та прибережно-водні угруповання, які займають 70-80 % проективного покриття в прибережних смугах водойм, серед: *Phragmiteta australis, Glycerieta maximae, Typheta angustifoliae, Typheta latifoliae, Cariceta acutae, Phalaroideta arundinaceae.* У складі ценозів, крім домінуючих видів, в різному відсотковому співвідношенні зустрічаються водні та прибережно-водні види, з яких найбільш поширені: *Potamogeton natans* L., *Rumex hydrolapathum* Huds., *Scirpus sylvaticus* L., *Urtica dioica* L., *Mentha aquatica* L., *Hydrocharis morsus-ranae* L., *Oenanthe aquatica* L. Poir., *Iris pseudacorus* L., *Lycopus europaeus* L., *Symphytum officinale* L., *Caltha palustris* L., *Solanum dulcamara* L., *Lysimachia vulgaris* L., *Alisma plantago-aquatica* L., *Juncus effusus* L., *Stratiotes aloides* L., *Ranunculus repens* L., *Ranunculus sceleratus* L.

Нами досліджено територію заплавної частини річки Золотинка, яка становить значний флористичний інтерес. Довжина річки 13 км [3], похил річки – 0,23 м/км. Площа басейну 31,8 км². Бере початок на заході від Іванівки Чернігівської області. Тече переважно на південний захід через село Золотинку і впадає в річку Десну.

Загалом для річки Золотинка характерний типовий видовий склад регіону дослідження, види прибережної та прибережно-водної флори, найбільш поширені представники родин: *Poaceae*, *Cyperaceae*, *Hydrocharitaceae*, *Lemnaceae*, *Alismataceae, Juncaceae, Potamogetonaceae, Typhaceae*, *Sparganiaceae*, *Araceae*, *Acoraceae*, *Butomaceae*, *Iridaceae, Apiaceae*, *Lamiaceae*, *Polygonaceae*, *Scrophulariacea*, *Ranunculaceae*, *Asteraceae*, *Primulaceae*, *Nymphaeaceae*, *Caryophyllaceae*, *Onagraceae*, *Lythraceae*, *Rubiaceae*, *Urticaceae*, *Brassicaceae, Rosaceae*, *Balsaminaceae*, *Hippuridaceae*, *Menyanthaceae*, *Convolvulaceae*, *Boraginaceae*, *Solanacea*, *Valerianaceae, Cucurbitaceae*, *Trapaceae*,

Ceratophyllaceae.

Прибережно-водна територія представлена прибережно-водними угрупованнями видами з домінуванням ділянок з *Glyceria maxima* (C.Hartm.) Holmb., *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud,, *Typha latifolia* L., *Acorus calamus* L., місцями *Urtica dioica* L*., Phalaris arundinacea* L.

Також нами знайдені ділянки та окремі особини рідкісних та регіональних рідкісних видів [5]. Нами знайдено популяції *Iris sibirica* L., площі ділянок варіюються. Ділянка 1 площею 11*30 м^2, ділянка 2 площею 5*10 м^2, ділянка 3 площею 5 м^2, ділянка 4 площею 25*3 м^2. Також зустрічалися поодинокі екземпляри в межах заплавної частини річки.

Було знайдено екземпляри регіонально рідкісного виду *Gentiana pneumonanthe* L., які трапляються спорадично 1-3 особини вздовж заплавної частини річки.

А в межах розширеної руслової частини під час дослідження нами було виявлено угруповання занесені до Зеленої книги України [2]: ценози формації *Nuphareta luteae* та *Nymphaeeta albae*, які представлені невеликими ділянками у кількості 5-10 екземплярів.

Отже, видовий склад гідрофільної флори досліджених ділянок р. Золотинка є відносно різноманітним, його основу складають типові для регіону види. Водночас, тут виявлено види, які підлягають регіональній охороні на території Чернігівської області. Особливості видового складу певною мірою визначаються екологічним станом заплави річки та прилеглою до неї територією. Навіть на відносно невеликих проміжках річки спостерігається помітна гетерогенність флористичного складу. Більшість виявлених видів у своєму життєвому циклі переважно пов’язані із прибережною екофазами, лише небагато видів майже повністю приурочені до водного середовища. Вивчення флори малих річок потребує системних та моніторингових досліджень.

1. Водний Кодекс України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 24, ст.189 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: http://zakon.rada.gov.ua/laws/

2. Зелена книга України /під загальною редакцією члена-кореспондента НАН України Я.П. Дідуха – К.: Альтерпрес, 2009. – 448 с.
3. Каталог річок України – К.: Видавництво АН УРСР, 1957. – С. 99. – (№ 1670).
4. Національний атлас України / Голова ред. кол. Б.Є. Патон; гол. ред. Л.Г. Руденко. – К.: ДНВП «Картографія», 2007. – 440 с.
5. Червона книга України. Рослинний світ. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 912 с.

УДК 58:069.029:378(477.84

ДЕНДРОФЛОРА ВНУТРІШНЬОГО РЕКРЕАЦІЙНОГО ДВОРИКА ДЕНДРАРІЮ ТНПУ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

Керкуш С. В., Барна М. М.

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
E-mail: barna@chem-bio.com.ua

Внутрішній рекреаційний дворик – невід'ємна складова частина дендрарію Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Як відмічають автори монографії М. М. Барна і Л. С. Барна. Дендрарій Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та перспективи створення біблійного ботанічного саду». Тернопіль : ТзОВ «Терно-граф, 2017. 320 с.: іл. [2].

«За проектом озеленення території навколо головного навчально-адміністративного корпусу озеленення внутрішнього рекреаційного дворика було заплановано на осінь 1977 р., оскільки до здачі в експлуатацію головного корпусу (7 листопада 1977 р.) протилежна фасаду його частина знаходилась на завершальному етапі упорядкування: вирівнювання території, закладання фонтану тощо. Лише після здачі в експлуатацію головного навчально-адміністративного корпусу та перебазування в нього навчально-матеріальної бази двох факультетів: природничого та факультету фізичного виховання,